

Ekspromisoriskā galvinieka atbildība: subsidiāra, solidāra vai kumulatīva

LL.M.

SERGEJS RUDĀNS

zvērināts advokāts ZAB "Cobalt"

Tiesu praksē jau pirms vairākiem gadiem nostiprinājās atziņa, ka galvinieks nav solidāri atbildīgs kopā ar galveno parādnieku.¹ Augstākā tiesa pareizi norādīja, ka galvinieka solidāra atbildība nonāktu pretrunā ar galvojuma institūta būtību. Tāpēc galvojuma līgumā iekļautais noteikums par galvinieka solidāru atbildību nav spēkā.² Tiktāl judikatūrai var piekrist. Taču iebildumus izraisa šobrīd vadošā nostādne, atbilstoši kurai ekspromisoriskais galvojums faktiski rada subsidiāru atbildību, jo kreditors ir tiesīgs vērst piedziņu uz galvinieka mantu tikai tad, ja parādu nav iespējams piedzīt no galvenā parādnieka.³ Šis viedoklis neatbilst Latvijas pirmskara tiesību zinātnieku atziņām un tiesu praksei. Arī Vācijas tiesībās pastāv cita izpratne par ekspromisorisko galvojumu.

Lai iegūtu pareizu priekšstatu par ekspromisoriskā galvinieka atbildību, sākumā tiks apskatīts galvinieka stāvoklis vienkāršajā galvojumā.

1. Vienkāršā galvinieka atbildība

Saskaņā ar Civillikuma 1702. pantu galvinieks, pret kuru kreditors ir cēlis prasību, ir tiesīgs pieprasīt, lai kreditors vispirms vēršas pret galveno parādnieku. Galvinieka pienākums apmierināt kreditora prasījumu iestājas tikai tad, ja piedziņa no galvenā parādnieka nav izdarāma tikpat sekmīgi un viegli. Šādā veidā izpaužas galvinieka subsidiāras atbildības raksturs. Tātad par saistības izpildījumu (neskatoties uz galvojumu) primāri atbildīgs joprojām paliek galvenais parādnieks. No iepriekšminētā izriet, ka Civillikuma 1702. pants piešķir galviniekam tiesības celt ierunu.⁴ Ieruna ir subjektīva tiesība, ar kuras izlietošanu tiek aizkavēta kreditora prasījuma īstenošana. Ja kreditors ir cēlis prasību pret galvinieku, galviniekam ir jāpaziņo tiesai par ierunas izlietošanu. Tiesa nedrīkst pēc savas iniciatīvas atsaukties uz Civillikuma 1702. pantu, t.i., ierunas izmantošana ir galvinieka prerogatīva.⁵ Pirmskara Senāts norādīja, ka "atbildētājs varēja panākt prasības pagaidām noraidīšanu pret viņu, ja viņš būtu cēlis ierunu par prasības priekšlaicīgumu; šādu ierunu atbildētājs nav cēlis (...), kādēļ šī prasība bija apmierināma".⁶

Diemžēl mūsdienu tiesu praksē ir novērojama kļūdaina izpratne par ierunas institūtu. Esošā judikatūra ignorē faktu, ka ierunas celšanai ir vajadzīgs paša galvinieka gribas izteikums. Tā vietā tiesas piespiež kreditoru formulēt prasības pieteikuma lūgumu daļu tādā veidā, it kā galvinieks jau būtu izmantojis savu ierunu: piedziņa pret galvinieku ir vēršama tikai tad, ja iepriekš tiek konstatēta piedziņas neiespējamība no galvenā parādnieka. Tādējādi izveidojas absurda situācija, kad kreditors izlieto Civillikuma 1702. pantā paredzēto ierunu galvinieka vietā. Šī pieeja ir absolūti nepareiza. Tā neatbilst likuma tekstam un sacikstes principam civilprocesā, saskaņā ar kuru lietas dalībnieki paši lemj par savu procesuālo tiesību izmantošanas apjomu.

⁷ Pirmskara Senāts uzvēra, ka "likums aizliedz tiesai iekustināt no sevis jautājumu par prasības noilgumu; rīkodamies pretēji, tiesa atņemtu prāvniekam iespēju ne vien izlietot procesuālos līdzekļus, kurus prāvnieks būtu varējis piemērot, ja jautājumu būtu aizkustinājis pretinieks, bet arī atņemtu prāvniekam iespēju (...) atspēkot celto ierunu".⁸ Šī atziņa ir attiecināma arī uz cita veida ierunām.

Turklāt tiesām var pārnest nekonsekvenci. Visos pārējos gadījumos, kad atbildētājs ir tiesīgs izlietot ierunu pret celto prasību (līguma neizpilde no prasītāja puses, ieskaits⁹ utt.), tiesas nemēģina izmantot šīs tiesības atbildētāja vietā, piemēram, noraidot prasību par cenas samaksu, ja no lietas materiāliem izriet, ka piegādātajai precei ir nopietni trūkumi (Civillikuma 1628. pants), vai tāpēc, ka atbildētājam ir pretprasījums ar iestājušos samaksas termiņu. Šajās situācijās tiesas pareizi uzskata, ka ierunas celšana ir atbildētāja ekskluzīvas tiesības. Turpretim civilīetās, kurās kreditors vēršas pret galvinieku, tiesas pieturas pie pretējas nostādnes. Šādai atšķirīgai pieejai nav attaisnojuma.

Ierunas izlietošana ir iespējama tikai tiesas procesā, jo ieruna ir līdzeklis, ar kuru atbildētājs aizstāvas pret prasību.¹⁰

Atbildētājs nav tiesīgs celt ierunu pret spēkā stājušos spriedumu, lai šādā veidā apturētu piedziņas vēršanu uz savu mantu, piemēram, apgalvojot, ka parāds tika nokārtots ieskaita ceļā. Attiecīgi tiesu izpildītājam nav jāpārbauda šādas parādnieka ierunas pamatotība. Tas ir vispārējs princips, ka atbildētāja iebildumus un ierunas pret prasītāja prasījumu izvērtē tiesa, nevis tiesu izpildītājs. Tāpēc tiesa nedrīkst pārlikt šos jautājumus uz sprieduma izpildes stadiju. Taču tieši tas notiek tad, kad tiesa taisa spriedumu, ar kuru piedziņa vispirms ir vēršama pret galveno parādnieku un tikai piedziņas neiespējamības gadījumā – pret galvinieku.

Ja tiesa konstatē, ka galvinieks ir izlietojis Civillikuma 1702. pantā paredzēto ierunu, tiesai ir jānoraida pret galvinieku celta prasība.¹¹ Nekādā gadījumā tiesa nedrīkst apmierināt šādu prasību, ierobežojot sprieduma izpildi ar atliekošu nosacījumu. Galvinieka ierunas izmantošana paralizē pašu prasījumu, līdz ar to kreditors vairs nevar uzturēt savu prasību pret galvinieku.¹² Apmierinot šādu prasību, tiesa piešķir kreditoram tiesības, kādas viņam konkrētajā brīdī vēl nav radušās.

Tiesa nevar atrisināt šo problēmu, ierakstot sprieduma rezolutīvajā daļā vienu vai vairākus nosacījumus. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. pantu persona ir tiesīga vērsties tiesā, lai aizstāvētu savas aizskartās tiesības. Tiesa nevar apmierināt prasību, ja prasītāja interešu aizskārums vēl nav noticis, bet ir vienīgi iespējams nākotnē. Šādu rīcību nevarētu attaisnot ar procesuālās ekonomijas principu. Pirmkārt, šādā veidā tiesa iziet ārpus Civilprocesa likuma 195. un 198. panta tvēruma, kas nosaka sprieduma rezolutīvās daļas saturu lietās par naudas summas piedziņu no vairākiem atbildētājiem.

Otrkārt, šāda prakse var radīt pretēju efektu (t.i., palielināt tiesu noslodzi), ja arī citās civillietās tiks pieļauta kārtība, ka kreditors var vērsties tiesā vēl pirms prasījuma tiesību rašanās. Ja reiz kreditors var saņemt spēkā stājušos spriedumu pret galvinieku, neskatoties uz to, ka kreditoram vēl nav tiesības prasīt naudas samaksu no viņa, kāpēc gan tiesa nevarētu apmierināt arī citas prasības, kuras ir ierobežotas ar atliekošu nosacījumu vai termiņu? Piemēram, kreditors varētu celt prasību pret parādnieku, kaut arī prasījumam vēl nebūtu iestājies samaksas termiņš, jo kreditoram ir bažas, ka noteiktā laikā parādnieks neizpildīs savu saistību. Arī šādā civillietā tiesa varētu atrunāt spriedumā, ka piedziņa pret parādnieku ir vēršama vienīgi tad, ja viņš nenokārtos savas saistības līdz līgumā paredzētajam datumam. Daudzos gadījumos šāda nosacījuma iestāšanos būtu vienkārši jāpārbauda. Piemēram, kredītiestādes savos aizdevuma līgumos parasti norāda kontu, kurā aizņēmējam ir jāieskaita nauda, kā arī maksājuma uzdevumā ietveramo informāciju. Tiesu izpildītājam būtu vieglāk pārliecināties par šī nosacījuma izpildi (kam pietiktu ar iepazīšanos ar konta izdruku) nekā konstatēt piedziņas neiespējamību pret galveno parādnieku.

Esošā tiesu prakse rada bīstamu precedentu, kas nonāk pretrunā ar Civilprocesa likuma 1. pantā nostiprināto principu. Ja tiesas grib būt konsekventas, tām vajadzētu attiecināt savu nostādni lietās pret galvinieku arī uz cita veida civiltiesiskajiem strīdiem (atļaujot kreditoram celt prasību vēl pirms saistības izpildes nosacījuma vai termiņa iestāšanās) vai arī mainīt pašreizējo judikatūru par galvojumu.

2. Ekspromisoriskā galvinieka atbildība

2.1. Kreditora tiesības celt prasību tikai pret ekspromisorisko galvinieku

Uzņemoties saistību kā pats parādnieks, galvinieks atsakās no tiesībām celt ierunu par kreditora iepriekšēju vēršanos pie galvenā parādnieka. Šādā veidā galvinieka atbildība zaudē savu subsidiāro raksturu,¹³ t.i., iestājoties saistības izpildes kavējumam, kreditors varēs prasīt naudas samaksu uzreiz no galvinieka, nemaz nemēģinot vispirms piedzīt parādu no galvenā parādnieka. Augstākā tiesa norādīja, ka no materiālo un procesuālo tiesību viedokļa nepastāv ierobežojumi, kas liegtu kreditoram iespēju celt prasību tikai pret ekspromisorisko galvinieku.¹⁴ Šī atziņa saskan ar Civilprocesa likuma 402. pantu, kas pieļauj saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu tikai pret ekspromisorisko galvinieku.

Juridiskajā literatūrā tika izteikts viedoklis, ka kreditora vēršanās vienīgi pret galvinieku radītu galvenā parādnieka interešu aizskārums, jo, nepiedaloties tiesas procesā, viņam nebūtu iespējams sniegt savus paskaidrojumus par kreditora prasību.¹⁵ Augstākā tiesa atzina šādas bažas par nepamatotām. Galvenais parādnieks, kas nebija pieaicināts piedalīties civillietā trešās personas statusā, vēlāk galvinieka uzsāktajā regresa tiesvedībā nezaudē tiesības izvirzīt tādus iebildumus, kurus viņš būtu varējis izlietot kā trešā persona sākotnējā tiesas procesā.¹⁶ Tādējādi atsevišķas tiesvedības ierosināšana tikai pret galvinieku nepasliktina galvenā parādnieka stāvokli pat tad, ja viņš neko nav zinājis par šo tiesas strīdu.

Tikpat nepamatots ir uzskats, ka kreditora vēršanās tikai pret galvinieku nebūtu pieļaujama, jo tā radītu netaisnas iedzīvošanās risku, kad kreditoram par vienu un to pašu saistību varētu būt vairāki izpildu dokumenti (viens izpildu raksts pret galvinieku un viens izpildu raksts citā civillietā pret galveno parādnieku), kā rezultātā kreditoram rastos iespēja piedzīt tiesas piespiesto naudas summu dubultā apmērā. Vispirms ir jāuzsver, ka Civillikuma 1683. pants nepārprotami piešķir kreditoram tiesības celt vienu prasību pret visiem kopparādniekiem vai vairākas atsevišķas prasības pret katru solidāro parādnieku.¹⁷ Arī šeit paralēlas tiesvedības rada negodprātīgam kreditoram iespēju piedzīt vienu un to pašu parādu vairākkārtējā apmērā. Taču, kā pareizi uzsvēra Augstākā tiesa, sprieduma izpildē piedalās arī parādnieks, kurš var sekot līdz tam, lai kreditors neiedzīvotos uz viņa rēķina.¹⁸ Piemēram, parādnieks var celt prasību pret kreditoru, lai atzītu kreditora prasījumu par izbeigušos, un lūgt

tiesu piemērot prasības nodrošinājumu, atliekot izpildu darbību veikšanu piedziņas lietā pret viņu. ¹⁹ Turklāt ir vērts atcerēties, ka par iepriekšminētajām darbībām kreditoram draud kriminālatbildība, līdz ar to nebūtu pareizi pieņemt, ka visi kreditori ļautos kārdinājumam piedzīt vienu un to pašu naudas summu pēc diviem dažādiem izpildu rakstiem.

Augstākā tiesa piedāvā vēl vienu risinājumu, kas pilnībā izslēgtu kreditora iedzīvošanās risku, proti, norādīt sprieduma rezolutīvajā daļā tādu pašu piespiedu izpildes kārtību kā civillietās, kurās prasība tiek celta pret galveno parādnieku un galvinieku kopā (piedziņa pret galvinieku ir pieļaujama tikai tad, ja nav iespējama piedziņa no galvenā parādnieka). ²⁰ Šis pieejas kritika jau tika apskatīta iepriekšējā sadaļā. Šeit atliek tikai piebilst, ka šāds priekšlikums nav savienojams ar pašas Augstākās tiesas atziņu par kreditora tiesībām vērsties tikai pret galvinieku. No vienas puses, Augstākā tiesa pamatoti raksta, ka "apstāklis, vai un kādā veidā kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka, neietekmē kreditora tiesības saņemt neizpildītas saistības izpildījumu no galvinieka". ²¹ Tātad tiesai, kas izskata prasību pret galvinieku, nemaz nav jāvērtē, vai kreditoram ir iespējams piedzīt parādu no galvenā parādnieka. Taču, no otras puses, izrādās, ka šim jautājumam tomēr ir nozīme. Vienīgi tas tiek pārlūkts uz sprieduma izpildes posmu. Šāds iznākums nav loģisks, jo tad iznāk, ka kreditors gan ir tiesīgs vērsties tiesā ar prasību tikai pret galvinieku, bet viņš nevarēs izpildīt šādu spriedumu, kamēr neizdarīs mēģinājumu piedzīt parādu no galvenā parādnieka. No šāda viedokļa kreditora tiesībām uzsākt tiesvedību tikai pret galvinieku nav praktiskas jēgas.

No iepriekš apskatītās tiesu prakses izriet turpmākais. Kreditors ir tiesīgs celt prasību vienīgi pret ekspromisorisko galvinieku. Turklāt par šķērslī šādai rīcībai nebūs tas apstāklis, ka iepriekš kreditors jau ir uzsācis tiesas procesu pret galveno parādnieku un tiesvedība šajā lietā vēl nav pabeigta. Tātad likums neaizliedz paralēlas tiesvedības pret galvinieku un galveno parādnieku. ²² Šajā ziņā ekspromisoriskā galvinieka stāvoklis ir līdzīgs kopparādniekam. ²³ Abos gadījumos kreditors var brīvi vērsties vai nu tikai pret vienu saistīto personu, vai nu pret visām reizē, kā arī izpildījuma saņemšana no vienas saistītās personas pilnībā vai daļēji samazina kreditora prasījumu pret pārējām saistītajām personām. Šī līdzība ir devusi pamatu diskusijām par galvinieka solidāru atbildību.

2.2. Ekspromisoriskais galvojums un solidāra saistība

Jautājums par to, vai galvojums rada solidāru atbildību, nav tik vienkāršs, kā tas varētu sākotnēji šķist. Vispirms ir jāsāk ar to, ka dažādās Eiropas valstīs pastāv atšķirīgs regulējums par galvinieka atbildību. Saskaņā ar Itālijas Civillikumu ²⁴ un Eiropas tiesību principos par personisko nodrošinājumu ²⁵ iestrādāto pamatnoteikumu galvinieks ir solidāri atbildīgs ar galveno parādnieku. Savukārt Francijas Civillikums pieturas pie pamatmodeļa par galvinieka subsidiāru atbildību, bet atļauj pusēm vienoties par galvinieka solidāru atbildību. ²⁶ Turpretim Vācijas tiesībās tiek atzīts, ka vienošanās par galvinieka solidāru atbildību nav savienojama ar galvojuma dabu. ²⁷ Arī Latvijā vēsturiskajā kontekstā stāvoklis nav tik viennozīmīgs. Pirmskara Senāts vairākās lietās norādīja, ka ekspromisoriskais galvojums rada galvinieka un galvenā parādnieka solidāru atbildību. ²⁸ Šim viedoklim ar vienu izņēmumu pievienojās arī tā laika juridiskā literatūra. ²⁹ Mūsdienās tiesu praksei ir pretēja pozīcija. Šķiet, pašlaik Latvijas juristu vidū valda vienprātība par to, ka ekspromisoriskais galvinieks nav solidāri atbildīgs ar galveno parādnieku.

Kaut arī attiecībā pret kreditoru ekspromisoriskā galvinieka stāvoklis ir gandrīz tāds pats kā kopparādniekam, Augstākā tiesa pareizi secināja, ka galvojums nerada solidāru atbildību, jo starp galvinieku un galveno parādnieku neveidojas solidāra saistība, t.i., solidāra atbildība nevar pastāvēt bez solidāras saistības. Turpmāk tiks iztirzātas būtiskākās atšķirības starp galvojumu un solidāru saistību.

Tā kā galvinieks uzņemas atbildību par svešu parādu, viņa atbildība tiek aprobežota ar galvenā parādnieka saistības apmēru. Tāpēc galvojums nevar attiekties uz augstāku summu (akcesoritātes princips). Savukārt solidārā saistībā kreditoram ir patstāvīgs prasījums pret katru parādnieku, t.i., katrs kopparādnieks atbild par savu parādu. Kreditors var atteikties no sava prasījuma pret vienu solidāro parādnieku, tajā pašā laikā nezaudējot tiesības saņemt pilnu apmierinājumu no pārējiem kopparādniekiem (Civillikuma 1685. pants). Šāda situācija nebūtu iedomājama galvojuma gadījumā: ja kreditors ir atlaidis parādu galvenajam parādniekam, automātiski izbeidzas arī galvinieka atbildība.

Galvojums rada galviniekam pienākumu atbildēt par svešu parādu, bet nenodibina galviniekam saistību ar tādu pašu saturu kā galvenajam parādniekam. ³⁰ Šis moments bieži vien tiek piemirsts, jo parasti galvojums tiek dots par naudas saistībām, un šajos gadījumos galvinieka un galvenā parādnieka saistības saturs ir vienāds. Taču pietiek iedomāties situāciju, kad galvojums tiek dots par saistību pārdot neatvietojamu lietu, lai šī galvojuma īpatnība izvirzītos tuvu plānā. Pircējs nevarēs prasīt no galvinieka pirkuma priekšmeta nodošanu viņa īpašumā. Šādu prasījumu pircējs var vērst tikai pret pārdevēju. Savukārt no galvinieka pircējs būs tiesīgs prasīt zaudējumu atlīdzību vai jau samaksātās pirkuma maksas atdošanu.

Vēl viena svarīga atšķirība ir galvinieka tiesības celt regresa prasību pret galveno parādnieku. Pēc parāda nokārtošanas uz galvinieku pāriet kreditora prasījums pret galveno parādnieku (cesija uz likuma pamata). ³¹ Tādējādi sākotnējais kreditors tiek aizvietots ar galvinieku, un šajā ziņā galvenā parādnieka stāvoklis paliek bez izmaiņām. Turpretim solidārā saistībā darbojas cits regulējums. Ja kāds no kopparādniekiem ir izpildījis visu saistību, viņš iegūst tiesības prasīt no pārējiem līdzparādniekiem atbilstošu atlīdzību, kas parasti tiek aprēķināta pēc vienādu daļu principa. Tas nozīmē, ka beigu beigās katram kopparādniekam noteiktā daļā būs jāpiedalās saistības izpildē. Savstarpējie norēķini starp solidārajiem parādniekiem tiek veikti uz Civillikuma 1686. panta pamata, t.i., likums neparedz šeit kreditora prasījuma cesiju.

2.3. Kumulatīva atbildība

Iepriekš tika konstatēts, ka pēc saistības izpildes termiņa iestāšanās kreditoram rodas tiesības prasīt parāda samaksu uzreiz no galvenā parādnieka un ekspromisoriskā galvinieka (no abiem kopā vai no katra atsevišķi). Tajā pašā laikā tika atzīts, ka ekspromisoriskais galvinieks nav solidāri atbildīgs ar galveno parādnieku. Šādu juridisko konstrukciju apzīmē ar vārdu "kumulatīva" (pirmskara Senāts) ³² vai "neīsta solidāra" (Vācijas tiesības) ³³ atbildība. Praksē var sastapties ar dažādiem piemēriem, kad kādam ir prasījumi pret vairākām personām sakarā ar vienu un to pašu priekšmetu: a) īrnieka vainas dēļ nodega māja. Īpašnieks var prasīt zaudējumu atlīdzību no īrnieka vai vērsties pret apdrošinātāju par apdrošināšanas summas izmaksāšanu; ³⁴ b) darbinieks sabojā darba devēja glabājumā nodotās preces. Preču īpašniekam ir līgumisks prasījums pret glabājuma ņēmēju un ar deliktu pamatots prasījums pret darbinieku; ³⁵ c) starp pusēm tiek noslēgts pirkuma līgums. Lai izpildītu šo līgumu, pārdevējs pasūta pirkuma priekšmetu pie citas personas un dod viņai uzdevumu piegādāt to savam pircējam. Pircējs pievienojas šim līgumam un tādējādi iegūst prasījumu pret piegādātāju. Turklāt pircējam saglabājas prasījums pret savu pārdevēju; ³⁶ d) samaksāt atlīdzību pārvadātājam apsola kā preču nosūtītājs, tā arī saņēmējs (Civillikuma 2237. pants). ³⁷

Visos šajos gadījumos konkurējošie prasījumi ir savstarpēji saistīti tādā veidā, ka viena prasījuma pilnīga vai daļēja apmierināšana ietekmē otra prasījuma esamību un apmēru. Ja nodegušās mājas īpašnieks ir saņēmis tirgus vērtībai atbilstošu kompensāciju no apdrošināšanas sabiedrības, viņam vairs nav tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību no vainīgās personas. Tas, protams, nenozīmē, ka vainīgā persona tiek atbrīvota no atbildības. Kaut arī kreditors var brīvi izvēlēties, pret kuru no parādniekiem vērsties, zaudējumu atlīdzības pienākums vienmēr gulsies uz personu, kas ir izdarījusi prettiesisku rīcību vai kuras pieļautajam pārkāpumam ir ciešāks sakars ar nodarītajiem zaudējumiem. Piemēram, saskaņā ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 40. pantu uz apdrošināšanas sabiedrību pāriet cietušā prasījums pret vainīgo personu izmaksātās apdrošināšanas atlīdzības apmērā.

Citās situācijās parādnieks, kas ir nokārtojis savu saistību pret kreditoru, var pamatot savu prasījumu pret otro parādnieku ar līgumu, kas tika noslēgts viņu starpā. Piemēram, trešā persona pieprasa darba devējam atlīdzināt darbinieka radītos zaudējumus, jo darba devējs nav ievērojis vajadzīgo uzmanību, izvēloties darbinieku (Civillikuma 1782. pants). Vēlāk darba devējs varēs prasīt no darbinieka atbilstošu kompensāciju, ja zaudējums trešajai personai radās sakarā ar darbinieka pieļauto pārkāpumu. Tādējādi nav svarīgi, pret kuru parādnieku vērsas kreditors. Zaudējums tāpat tiks pārcelts uz īsto jeb primāro parādnieku.

Primārā parādnieka esamība nedod tiesības sekundārajam parādniekam izlietot ierunu pret kreditora prasību, t.i., aizrādīt kreditoram uz nepieciešamību sākumā vērsties pret "īsto" parādnieku. Sekundārā parādnieka tiesības celt regresa prasību izriet no abu parādnieku iekšējām attiecībām, kas nekādā veidā neietekmē kreditora stāvokli. Būtu absurdi pieņemt, ka apdrošināšanas sabiedrība varētu atteikties apdrošināšanas atlīdzības izmaksāšanu uz tā pamata, ka policijai izdevās noskaidrot vainīgo personu, līdz ar ko cietušais varētu vērsties pret viņu tiesas ceļā. Tikpat nepareizi būtu, ja darba devējs varētu panākt cietušās personas prasības noraidīšanu, jo zaudējumus izraisīja darbinieka rīcība. Likums neierobežo kreditora tiesības brīvi izvēlēties parāda piedziņas veidu un secību no kumulatīvi atbildīgajiem parādniekiem.

Šis stāvoklis precīzi atbilst ekspromisoriskajam galvojumam. Arī galvinieks ir otrās kārtas parādnieks, kurš pēc kreditora prasījuma apmierināšanas var vērsties ar regresa prasību pret galveno parādnieku. Tāpēc galvinieka atbildība ir raksturojama kā kumulatīva.

2.4. Piedziņa no ekspromisoriskā galvinieka un galvenā parādnieka

Ekspromisoriskā galvinieka atbildība nav subsidiāra (jo galvinieks ir atteicies no tiesībām celt ierunu par kreditora iepriekšēju vēršanos pret galveno parādnieku) un nav solidāra (jo nepastāv solidāra saistība). Tajā pašā laikā kreditors ir tiesīgs prasīt naudas samaksu no galvenā parādnieka un ekspromisoriskā galvinieka kopā vai atsevišķi. Turklāt no katra pilnā apmērā. Šis stāvoklis pēc savas būtības atbilst solidārai piedziņai. Tāpēc būtu tikai loģiski, ja kreditors varētu lūgt tiesu piedzīt parādu no galvenā parādnieka un galvinieka solidāri. Kreditors varētu panākt tādu pašu rezultātu, nelietojot vārdu "solidāri", bet izsakot prasības pieteikuma lūgumu daļu šādā veidā: piedzīt no galvenā parādnieka un galvinieka parādu, nosakot, ka prasītājs ir tiesīgs prasīt tiesas piespiesto summu pilnā apmērā no katra atbildētāja atsevišķi, bet kopumā no abiem atbildētājiem piedzītā naudas summa nedrīkst pārsniegt parāda apmēru. Taču šis formulējums ir uztverams grūtāk nekā vārds "piedzīt solidāri". Ņemot vērā, ka šīs abas prasības pieteikuma redakcijas rada vienādas tiesiskas sekas, nav redzami apsvērumi, kāpēc prasītājs nedrīkstētu izmantot lakoniskāku un visiem saprotamu izteiksmes formu.

Šāda pieeja atbilstu arī Vācijas tiesu praksei. Vācijā tāpat kā Latvijā dominē viedoklis, saskaņā ar kuru ekspromisoriskais galvojums nerada solidāru atbildību. Neskatoties uz to, Vācijas tiesas bieži vien piespriež naudas summu no galvenā parādnieka un galvinieka solidāri. ³⁸ Citos gadījumos spriedumā tiek vienkārši norādīts, ka parāds ir piedzenams no galvenā parādnieka un galvinieka. ³⁹ Vācijas juristiem tāpat ir skaidrs, ka kreditors varēs piedzīt parādu no katra atbildētāja pilnā apmērā, turklāt brīvi izvēloties piedziņas secību. Latvijas pirmskara Senāts, kaut arī uzskatīja, ka kumulatīva atbildība nedod tiesības piedzīt parādu solidāri, tajā pašā laikā atzina, ka spriedums par solidāru piedziņu no kumulatīvi atbildīgajiem parādniekiem nerada viņu interešu aizskārumu, jo tiesiskas sekas ir tās pašas kā kumulatīvas piedziņas gadījumā. ⁴⁰ Diemžēl Senāts nav

paskaidrojīs, kā izpaužas kumulatīva piedziņa. Šāds jēdziens nav pazīstams arī mūsdienu tiesībās. Civilprocesa likuma 198. pants paredz tikai divus piedziņas veidus no vairākiem atbildētājiem: a) dalīta (katram atbildētājam ir pienākums izpildīt savu daļu) vai b) solidāra. Tas ir vēl viens apsvērums par labu tam, lai attiecinātu solidāru piedziņu (kaut vai analogijas ceļā) uz galveno parādnieku un ekspromisorisko galvinieku.

3. Solidāra atbildība kā saistības pastiprināšanas līdzeklis

Kaut arī galvojuma līguma noteikums par ekspromisoriskā galvinieka solidāru atbildību nav spēkā, likums neaizliedz tādu vienošanos, ar kuru persona uzņemas solidāru atbildību par svešu parādu. Tātad galvinieka vietā persona var kļūt par kopparādnieku. Augstākā tiesa vairākās lietās atzina, ka galvinieks un galvenais parādnieks var vienoties par solidārās atbildības nodibināšanu, tādējādi pārveidojot galvojumu par solidāru saistību.⁴¹ Šis vienošanās mērķis ir tāds pats kā galvojumam: piešķirt kreditoram personisko nodrošinājumu. Juridiskajā literatūrā tika izteikts viedoklis, ka šāda prakse nebūtu pieļaujama, jo nebūtu taisnīgi, ja naudu aizņemtos viena persona, bet solidāri atbildīga ar viņu būtu cita persona, kas nav guvusi nekādu labumu no darījuma starp kreditoru un parādnieku.⁴² Šis uzskats nav pamatots.

Pirmkārt, civiltiesībās pastāvošais privātautonomijas princips atļauj pusēm vienoties par jebko, kas nav aizliegts ar likumu un nav pretrunā ar labiem tikumiem. Šī raksta autors nevar iedomāties imperatīvu regulējumu, kuru pārkāptu iepriekš minētā vienošanās. Austrijas Civillikums un Eiropas tiesību principi par personisko nodrošinājumu nepārprotami paredz šādas vienošanās noslēgšanas iespējamību.⁴³ Vācijas Civillikums neregulē vienošanos, ar kuru parādnieka saistība tiek pastiprināta ar trešās personas solidārās atbildības palīdzību. Taču Vācijas tiesas jau vairākas desmitgades atzīst šādas vienošanās tiesiskumu un šis nodrošinājuma līdzeklis tiek plaši pielietots šajā valstī.⁴⁴

Otrkārt, praksē ir gadījumi, kad tiesību institūts tiek izmantots tādiem mērķiem, par kuriem likumdevējs savulaik pat nebija aizdomājies. Spilgts piemērs tam ir fiduciārā ķīla, kad parādnieks atsavina kreditoram lietu, lai šādā veidā nodrošinātu kreditora prasījumu. Sākotnēji Vācijas tiesas atzina fiduciāro ķīlu par spēkā neesošu, jo uzskatīja, ka ar tās palīdzību tiek apieta likuma norma par rokas ķīlas nodibināšanu (proti, iekļātā lieta netiek nodota kreditora valdījumā).⁴⁵ Turklāt šāda kārtība isti neatbilst klasiskajam atsavināšanas uzdevumam: nodot ieguvējam īpašuma tiesības nevis uz īsu periodu, bet uz visiem laikiem. Neskatoties uz šiem kādreiz izteiktajiem iebildumiem, šobrīd gan Vācijas, gan Latvijas juristiem nav šaubu par fiduciārās ķīlas tiesiskumu.⁴⁶ Līdzīga situācija ir ar vienošanos par solidāru atbildību. Civillikuma noteikumi par solidāru saistību tika izstrādāti tādiem gadījumiem, kad visi kopparādnieki lielākā vai mazākā mērā piedalās saistības izpildē un pretizpildījuma saņemšanā. Tomēr tas nenozīmē, ka likumdevējam bija gribas ierobežot pušu rīcības brīvību šajā jautājumā. Tas ir vispārējs princips, ka puses ir tiesīgas slēgt likumā tieši neparedzētos līgumu veidus vai pielāgot dispozitīvu regulējumu savām vajadzībām.

Solidāru atbildību kā nodrošinājuma līdzekli var nodibināt šādos veidos: a) jau sākotnēji aizdevuma līgums tiek noslēgts starp kreditoru, aizņēmēju un papildu parādnieku; b) vēlāk ar trīspusēju vienošanos aizdevuma līgums tiek grozīts, jaunajam parādniekam pievienojoties sākotnējai saistībai;⁴⁷ c) aizņēmējs un jaunais parādnieks vienojas par solidāras saistības izveidošanu (līgums par labu kreditoram) un kreditors pievienojas šim līgumam (Civillikuma 1521. pants); d) kreditors un jaunais parādnieks vienojas par solidāras atbildības radīšanu. Parasti solidāra atbildība tiek nodibināta ar trīspusēju līgumu vai ar vienošanos starp kreditoru un jauno parādnieku. Augstākā tiesa gan uzskata, ka pēdējais variants neder, jo solidārās saistības izveidošanai esot obligāti vajadzīga arī aizņēmēja (esošā parādnieka) piekrišana.⁴⁸ Šim viedoklim nevar piekrist. Pirmkārt, Civillikuma 1876. pants pieļauj tādu pārjaunojuma kārtību, kad jaunais parādnieks pilnībā aizstāj agrāko parādnieku, panākot attiecīgu vienošanos tikai ar kreditoru. Tātad šīs izmaiņas var notikt bez agrākā parādnieka zināšanas un gribas. Būtu grūti pamatot, kāpēc parādnieka aizstāšana var tikt veikta bez viņa piekrišanas, savukārt jaunā parādnieka pievienošanās esošajai saistībai nebūtu iespējama tādā pašā ceļā, kaut arī pēdējā gadījumā sākotnējā parādnieka stāvoklis vispār netiktu mainīts. Otrkārt, Vācijas,⁴⁹ Austrijas⁵⁰ un citu kontinentālās Eiropas valstu tiesībās, kā arī Eiropas tiesību principos par personisko nodrošinājumu⁵¹ tiek atzīts, ka jaunais parādnieks var iestāties esošajā saistībā līdz sākotnējam parādniekam, noslēdzot atbilstošu vienošanos tikai ar kreditoru.

Nodibinot solidāru atbildību ar vienošanos starp kreditoru un jauno parādnieku, dažreiz var rasties grūtības ar tās nošķiršanu no galvojuma. Piemēram, kāda persona apņemas atbildēt par svešu parādu, nekonkretizējot savas atbildības tiesisko pamatu. Ja šai personai ir mantiska interese nodrošināmā saistībā (piemēram, dalībnieks sniedz personisko nodrošinājumu par savas sabiedrības parādu), tas var liecināt par gribu nodibināt solidāru atbildību.⁵² No šādas personas drīzāk būtu sagaidāma gatavība uzņemties solidāru saistību nekā no tādas personas, kas piekrīt atbildēt par svešu parādu tikai radniecības vai draudzības dēļ. Šādu gadījumā tiek pieņemts, ka puses gribēja noslēgt galvojuma līgumu, jo saskaņā ar Civillikuma 1673. pantu gribai izveidot solidāru saistību ir jābūt izteiktai nepārprotami.⁵³ Turklāt galvojums ir izdevīgāks personai, kas uzņemas atbildību par svešu parādu, nekā solidāra saistība, līdz ar to šeit darbojas Civillikuma 1508. pants, saskaņā ar kuru priekšroka tiek dota parādniekam saudzīgākam tulkojumam.⁵⁴

Kad jaunais parādnieks pievienojas svešai saistībai, starp viņu un kreditoru izveidojas tāda pati saistība, kas attiecīgajā brīdī

pastāvēja starp kreditoru un sākotnējo parādnieku. Tātad turpmāk kreditoram ir divi parādnieki ar identiska satura saistību. Tā kā katram parādniekam ir patstāvīga saistība pret kreditoru, laika gaitā viena parādnieka saistības saturs un apjoms var mainīties, neietekmējot otra parādnieka pienākumus pret kreditoru. Piemēram, saskaņā ar Civillikuma 1687. pantu pārējie kopparādnieki neatbild par nokavējuma sekām, ja tajā ir vainojams tikai viens kopparādnieks. Tas nozīmē, ka kreditors var būt tiesīgs prasīt līgumsoda samaksu tikai no viena kopparādnieka. Šajā ziņā solidāra saistība atšķiras no galvojuma, kam ir aksesors raksturs (galvinieks atbild par ikvienu galvenā parādnieka pieļauto līguma pārkāpumu).

Tajā pašā laikā šeit apskatītajai solidārai atbildībai un galvojumam ir kopīgas pazīmes. Galvinieks tāpat kā jaunais parādnieks nesāņem kreditora izpildījumu (piemēram, aizdevumu), kaut arī abas šīs personas pastarpināti var gūt mantisku labumu no nodrošinātā līguma. Gan galvinieks, gan jaunais parādnieks vēlas piešķirt kreditoram personisko nodrošinājumu, neatsvabinot sākotnējo parādnieku no viņa saistības. Ņemot vērā, ka: a) jaunā parādnieka un galvinieka interešu stāvoklis ir būtiski līdzīgs un b) likuma normas par solidāru saistību nav piemērotas situācijai, kad solidāra atbildība tiek radīta ar mērķi nodrošināt citas personas parādu, pastāv pamats galvojuma regulējuma un aiz tā esošo likumdevēja apsvērumu piemērošanai pēc analogijas.

⁵⁵ Tomēr galvojuma regulējuma attiecināšana uz solidāru saistību kā nodrošinājuma veidu ir pieļaujama noteiktās robežās. Analogijas pielietošana nedrīkst novest pie tā, ka jaunā parādnieka uzņemta saistība iegūst subsidiāru vai aksesoru raksturu.

⁵⁶ Jaunā parādnieka tiesiskā stāvokļa līdzību ar galvinieku ilustrē turpmāk minētais.

Saskaņā ar Civillikuma 1686. pantu kopparādnieks, kas apmierināja kreditoru, var prasīt no pārējiem solidāriem parādniekiem atbilstošu atlīdzību, kas parasti tiek aprēķināta pēc vienādu daļu principa. Taču šis risinājums ir klaji netaisnīgs gadījumā, kad kreditors ir piedzinis parādu no sākotnējā parādnieka un tagad sākotnējais parādnieks prasa no jaunā parādnieka pusi no samaksātā parāda. Augstākā tiesa pareizi noliedza sākotnējam parādniekam šādas tiesības: "Noteikt kopparādnieku savstarpējos norēķinus pēc vienādu daļu principa situācijā, kad aizdevums nonācis tikai viena kopparādnieka mantā, kura interesēs un labā tas izlietots, Senāta ieskatā, nebūtu saprātīgākais un taisnīgākais konkrētā gadījuma noregulējums." ⁵⁷ Tādējādi, neskatoties uz solidāras saistības esamību un no tās izrietošu visu kopparādnieku identisku pienākumu apjomu pret kreditoru, iekšējās attiecībās sākotnējais parādnieks paliek primāri atbildīgs par saistības izpildi. Šāds stāvoklis atbilst galvojumam un kumulatīvai atbildībai.

No iepriekšminētā izriet arī tas, ka jaunajam parādniekam, kas ir apmierinājis kreditoru, ir tiesības prasīt no sākotnējā parādnieka nevis pusi, bet visu kreditoram samaksāto naudu. Šo atziņu var papildus pamatot ar vienošanos starp sākotnējo un jauno parādnieku. Parasti šāda vienošanās tiek noslēgta mutiski vai ar konkludentām darbībām, jaunajam parādniekam piekrītot sākotnējā parādnieka aicinājumam sniegt nodrošinājumu viņa kreditoram. Ja vien jaunais parādnieks nav atteicies no savām tiesībām uz atlīdzinājumu (dāvinājums), tad saskaņā ar šo vienošanos viņam ir tiesības prasīt no sākotnējā parādnieka pilnu kreditoram samaksāto summu, jo sākotnējam parādniekam vajadzēja apzināties, ka jaunais parādnieks grib nevis atbrīvot viņu no saistības, bet piešķirt nodrošinājumu kreditoram. Saskaņā ar Austrijas tiesu praksi jaunais parādnieks ne tikai iegūst tiesības uz pilnu atlīdzinājumu atbilstoši likuma noteikumiem par solidāru saistību, bet uz viņu pāriet arī kreditora prasījums pret sākotnējo parādnieku (pēc analogijas ar galvojumu). ⁵⁸ Pateicoties šādai juridiskai konstrukcijai, jaunais parādnieks var izmantot nodrošinājumu, kuru kreditoram sniedza sākotnējais parādnieks. ⁵⁹

4. Aktuālās tiesu prakses kritika

Iepriekš apskatītā tiesu prakse par galvojumu un solidāru atbildību rada nepareizu stimulu kreditoriem. No vienas puses, tiesas būtiski apgrūtina parāda piedziņu no ekspromisoriskā galvinieka. Ja kreditors uzreiz vēršas pret galveno parādnieku un galvinieku, tad uzsākt piedziņu pret galvinieku viņš varēs tikai pēc tam, kad tiesu izpildītājs konstatēs sprieduma izpildes neiespējamību pret galveno parādnieku. Praksē tas nozīmē, ka kreditoram ir jāsaņem brīdis, kad tiesu izpildītājs ir pabeidzis parādnieka mantas apzināšanu (tai skaitā informācijas pieprasīšanu no publiskajiem reģistriem un kredītiestādēm) vai maksātnespējas administrators ir sastādījis ziņojumu par parādnieka mantas neesamību. Šis darbības prasa daudz laika, savukārt (mēnešiem ilga) gaidīšana rada kreditoram zaudējumus. No otras puses, tiesas ir atzinušas kreditora tiesības galvojuma vietā noslēgt vienošanos par solidāras atbildības nodibināšanu. Nav šaubu, ka šis nodrošinājuma līdzeklis salīdzinājumā ar galvojumu ir neizdevīgāks personai, kas uzņemas atbildību par svešu parādu. Taču esošās tiesu prakses dēļ kreditori varētu sākt pāriet no galvojuma uz šādu nodrošinājuma veidu. Tādējādi beigu beigās var iznākt, ka tiesas (iespējams, gribot labāko) pasliktina personiskā nodrošinājuma devēja stāvokli, jo turpmāk viņš būs atbildīgs kreditoram nevis kā galvinieks, bet kā kopparādnieks. ■

1. Augstākās tiesas spriedumi lietās Nr. SKC-191/2015, SKC-187/2015, SKC-247/2013.

2. Augstākās tiesas spriedumi lietās Nr. SKC-192/2015 un SKC-29/2014.

3. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-115/2012, 22.12.1997. Augstākās tiesas plēnuma lēmums Nr. 7.
4. Kalniņš E. Galvojums kā akcesoriskā saistība. Jurista Vārds, 10.05.2011., Nr. 19; Būmanis A. Galvojums civiltiesībās. Rīga, 1933, 142. lpp.
5. Balodis K. Ievads civiltiesībās, Rīga, 2007, 132., 134. lpp.; Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Allgemeiner Teil, Rīga, 1889, S. 327; Palandt. Bürgerliches Gesetzbuch Palandt, München, Kurzkommentar. 56. Auflage, 1997, S. 870, skat. arī: Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том 2, Рига, 1914, с. 1337 – par solidāra parādnieka ierunu.
6. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 1932/47. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 12. sējums, 1930-1933, 4845. lpp. Šajā lietā prasība tika celta pret dzīvnieku īpašnieku, kuram (līdzīgi kā galvniekam) ir subsidiāra atbildība par gana darbībām, ja gana vainas dēļ trešajai personai tika nodarīti zaudējumi (Civillikuma 2366. pants).
7. Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: 1933, 314. lpp.; Torgāns K. (red.). Civilprocesa likuma komentāri, 1. daļa. Rīga, 2011, 51. lpp.; Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-966/2010.
8. Bukovskis, 428. lpp. 3. atsaucē.
9. Bukovskis, 315. lpp.
10. Bukovskis, 314. lpp.
11. Balodis, 134. lpp. Skat. arī pirmskara Senāta spriedumu par bāriņtiesas subsidiāro atbildību par aizbildni (Civillikuma 335. pants): "Miertiesnesis prasību apmierinājis pret aizgādni D., bet pret pagasttiesas locekļiem atraidījis aiz priekšlaicības, jo pagasttiesas atbildība ir tikai subsidiāra". Konradi F., Valters A. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 15. sējums, Rīga, 1939, 12. lpp., spriedums Nr. 335/1938.
12. Эрдман К. Обязательственное право губерний Прибалтийских. Рига, 1908, с. 543.
13. Эрдман, с. 542-543; Būmanis, 73., 75. lpp.
14. Augstākās tiesas spriedumi lietās Nr. SKC-27/2013, SKC-86/2011, SKC-179/2015, SKC-44/2016.
15. Torgāns K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. Jurista Vārds, 09.11.2011., Nr. 45.
16. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-27/2013. Šāds risinājums izriet arī no Civillikuma 1708. panta. No galvnieka var sagaidīt, ka viņš pieliks saprātīgas pūles, lai noskaidrotu iespējamus iebildumus un ierunas pret kreditora prasību. Vienkāršākais veids, kā to sasniegt, būtu lūgt tiesu pieaicināt galveno parādnieku kā trešo personu.
17. Буковский, с. 1333, Konradi F., Valters A. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 11. sējums, Rīga, 1934, 207. lpp., spriedums Nr. 3345/1934.
18. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-27/2013.
19. 24.11.2010. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2010-08-01, 18.3. punkts par kālas devēja tiesībām apstrīdēt hipotekārā kreditora prasījumu un lūgt tiesu apturēt ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu izsolē.
20. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-27/2013.
21. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-27/2013. Ekspromisoriskais galvnieks nevar pārmest kreditoram nolaidību, piedzenot parādu no galvenā parādnieka (Civillikuma 1714. pants), Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-44/2016.
22. Skat. Augstākās tiesas spriedumu lietā Nr. SKC-27/2013: "Apstākļi, vai un kādā veidā kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka, neietekmē kreditora tiesības saņemt neizpildītas saistības izpildījumu no galvnieka."
23. Skat. Augstākās tiesas spriedumus lietās Nr. SKC-29/2014 un SKC-115/2012: "Galvojuma un solidārām saistībām kopēja ir tāda iezīme, ka prasījumu var vērst gan pret vienu, gan pret otru (..) un to varētu saukt par procesuālo līdzību."
24. 1944. pants.
25. Tas ir tiesību zinātnieku mēģinājums radīt vienotu Eiropas Savienības dalībvalstu Civillikumu. Ik pa laikam tiek apkopots kādas privāttiesību nozares vai tiesību institūta regulējums. Skat.: Drobnig U. (edit.) Principles of European law. Personal security, Munich, 2007, 2:105. pants.
26. 2021. pants, Eusterhus D. Die Akzessorietät im Bürgschaftsrecht. Eine Untersuchung zum deutschen und französischen Recht, München, 2002, S. 160.
27. Palandt, S. 861.
28. Konradi F., Valters A. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 13. sējums, Rīga, 1936/1937, 159. lpp., spriedums Nr. 20/1936; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 1934/11. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 13. sējums, 1934-1936, 5007. lpp.; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 1929/63. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 11. sējums, 1928-1929, 4374. lpp.
29. Буковский, с. 1335, 1996-1997. Pretējs viedoklis - Būmanis, 75. lpp.
30. Būmanis, 55. lpp.
31. Civillikuma 1704. pants. Torgāns K. (red.). Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Rīga, 2000, 208. lpp.
32. Konradi F., Valters A. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 13. sējums, Rīga, 1936/1937, 54.-55. lpp., spriedums Nr. 844/1936; turpat, 235. lpp. spriedums Nr. 23/1936; turpat, 529. lpp. spriedums Nr. 334/1937; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 34/1924. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi, 1928, Tieslietu ministrijas vēstneša pielikums Nr. 12, 71.-72. lpp.; Konradi F., Valters A. Izvilkumi no

Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 14. sējums, Rīga, 1938, 531. lpp., spriedums Nr. 4254/1938.

33. Palandt, S. 484.

34. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 34/1924. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi, 1928, Tieslietu ministrijas vēstneša pielikums Nr. 12, 71. lpp.

35. Pirmskara Senāts izvērtēja pēc būtības līdzīgu gadījumu, kad kapitālsabiedrība īrēja dzīvokli, bet sabiedrības darbinieks šo dzīvokli applūdināja, Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 83/1922. Tieslietu ministrijas vēstnesis, 8. gads. 1927, Nr. 2/3, 207.-208. lpp. Taču Senāts nepareizi kvalificēja šādu atbildību kā solidāru.

36. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 34/1924. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi, 1928, Tieslietu ministrijas vēstneša pielikums Nr. 12, 71. lpp.

37. Konradi F., Valters A. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. 14. sējums, Rīga, 1938, 531. lpp., spriedums Nr. 4254/1938.

38. Bülow P. Recht der Kreditsicherheiten. Sachen und Rechte, Personen, Heidelberg, 2012, S. 348 Fn. 473; Meyer C. Sicherheitsleistung durch Bankbürgschaft im Zivilprozeß, Tübingen, 2008, S. 84; Vācijas Augstākās federatīvās tiesas spriedums lietā Nr. ZR 122/54; Vācijas Augstākās federatīvās tiesas spriedums lietā Nr. ZR 234/11.

39. Vācijas Augstākās federatīvās tiesas spriedums lietā Nr. ZR 180/66.

40. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 1938/1006; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 334/1937.

41. Augstākās tiesas spriedumi lietās Nr. SKC-29/2014, SKC-191/2015, SKC-247/2013.

42. Torgāns K. Valstiskā uzraudzība pār šķīrējtiesas spriedumu tiesiskumu. Jurista Vārds, 24.08.2010., Nr. 34.

43. Austrijas Civillikuma § 1344, Eiropas tiesību principu par personisko nodrošinājumu 1:106. pants.

44. Palandt, S. 475.

45. Aschenbrenner M. Die Sicherungsübereignung im deutschen, englischen und brasilianischen Recht. Tübingen, 2014, S. 12-13.

46. Balodis, 248. lpp.

47. Šeit ir jānosver, ka jaunais parādnieks pievienojas nevis līgumam, bet pastāvošai saistībai. Tāpēc jaunais parādnieks neiegūst nekādas tiesības no līguma starp kreditoru un sākotnējo parādnieku. Madaus S. Der Schuldbeitritt als Personalsicherheit, Berlin, 2001, S. 314.

48. Augstākās tiesas spriedumi lietās Nr. SKC-29/2014, SKC-191/2015, SKC-247/2013.

49. Palandt, S. 475.

50. Koziol H., Bydlinski P., Bollenberger R. Kurzkommentar zum ABGB. Wien, 2007, S. 1569.

51. Drobnig, p. 148.

52. Palandt, S. 476. Austrijas tiesībās savas ekonomiskās intereses esamība ir nepieciešams priekšnosacījums solidāras saistības atzīšanai. Ja kreditors nevar pierādīt, ka jaunajam parādniekam ir šāda interese, tad pušu vienošanās (neatkarīgi no tās satura) tiek kvalificēta kā galvojums. Taču šāda pieeja nav savienojama ar privātautonomijas principu. Koziol, S. 1569.

53. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-29/2014.

54. Pateicoties galvojuma akcesoram raksturam, galvenā parādnieka saistības izbeigšanās nāk par labu arī galviniekam. Turpretim katra kopparādnieka saistībai ir patstāvīgs raksturs, līdz ar to tā turpina pastāvēt pat tad, ja kreditoram vairs nav prasījuma pret pārējiem solidārajiem parādniekiem. Turklāt kopparādnieks var vērst ieskaitam tikai savu prasījumu (Civillikuma 1684. pants), bet galvinieks ir tiesīgs izlietot visas galvenā parādnieka ierunas (Civillikuma 1701. pants).

55. Koziol, S. 1569.

56. Koziol, S. 1569.

57. Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. SKC-130/2013.

58. Koziol, S. 1570. Vācijas Civillikuma § 426 nosaka, ka kopparādniekam ir tiesības uz atlīdzinājumu (tāpat kā saskaņā ar Civillikuma 1686. pantu), bet papildus tam viņš cesijas ceļā iegūst arī kreditora prasījumu pret pārējiem kopparādniekiem. Tas nenozīmē, ka kopparādnieks, kas apmierināja kreditoru, varēs saņemt atlīdzību dubultā apmērā (vienu reizi kā kopparādnieks un otro reizi kā cesionārs). Vienkārši šādā veidā viņam tiek dota iespēja izmantot par labu kreditoram nodibinātos nodrošinājumus. Tāpēc Vācijā analogijas pielietošana nav vajadzīga.

59. Torgāns K. (red.). Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Rīga, 2000, 208. lpp.

ATSAUCE UZ ŽURNĀLU

Rudāns S. Ekspromisoriskā galvinieka atbildība: subsidiāra, solidāra vai kumulatīva. Jurista Vārds, 19.07.2016., Nr. 29 (932), 12.-18.lpp.

